

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy
Instytut
Muzeów

partner

Muzeum Architektury
we Wrocławiu

Museum of Architecture
in Wrocław

Organizacja 44. Konkursu na Wydarzenie
Muzealne Roku Sybilla 2023 oraz gali laureatów.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego.

Sybilla 2023

44. Konkurs na Wydarzenie Muzealne Roku

Organizacja Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla jest jednym z najważniejszych zadań statutowych Narodowego Instytutu Muzeów. Pracy nad każdą kolejną edycją towarzyszy niezmiennie poczucie satysfakcji, ale i zobowiązania. Sybilla jest bowiem wydarzeniem dla polskich muzeów wyjątkowym. Na jej historię składają się tysiące wystaw, osiągnięć naukowych, konserwatorskich, edukacyjnych czy inwestycji muzealnych będących efektem podejmowanych działań i zaangażowania wielu wspaniałych muzealników – nieocenionym źródłem wiedzy o historii i kierunkach rozwoju polskiego muzealnictwa.

Dzisiaj podsumowujemy 44. edycję Sybilli, podczas której Jury złożone z wybitnych przedstawicieli różnych specjalizacji związanych z działalnością muzeów pod przewodnictwem prof. Michała F. Woźniaka dokonało oceny aż 167 zgłoszeń w ramach sześciu kategorii konkursowych: konserwacji i ochrony dziedzictwa kultury, edukacji, projektów naukowo-badawczych, nowych i zmodernizowanych wystaw stałych, wystaw czasowych, a także inwestycji. Decyzje podjęte przez Jury, czyli najlepsze projekty muzealne zrealizowane w 2023 roku, poznają Państwo w trakcie lektury niniejszej publikacji.

Chciałabym serdecznie podziękować wszystkim muzeom, które wzięły udział w tegorocznym konkursie, oraz wyrazić uznanie dla autorów zgłoszonych projektów.

Dziękuję Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego za wsparcie i patronat nad konkursem. Dziękuję także Muzeum Architektury we Wrocławiu, laureatowi Grand Prix Sybilli 2022, za współpracę i możliwość zorganizowania tegorocznej gali laureatów w siedzibie Muzeum.

dr Paulina Florjanowicz
Dyrektor Narodowego Instytutu Muzeów

Sybilla²⁰²³

JURY

dr Paulina Florjanowicz

Archeolog, dyrektor Narodowego Instytutu Muzeów.

Radosław Jańczak

Naczelnik wydziału ds. muzeów w Departamencie Dziedzictwa Kulturowego, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

dr Bartosz Kuświk

Historyk, dyrektor Instytutu Śląskiego w Opolu.

dr hab. Beata Nessel-Łukasik

Socjolog, historyk sztuki, muzealnik, badacz, dyrektor-elekt Instytutu Filozofii i Socjologii APS.

dr Jarosław Suchan

Historyk sztuki, kurator, wykładowca Uniwersytetu Jagiellońskiego, w latach 2006–2022 dyrektor Muzeum Sztuki w Łodzi.

Robert Supeł

Menadżer kultury i muzealnik, zastępca dyrektora ds. budowy nowej siedziby Narodowego Muzeum Techniki.

prof. dr hab. Iwona Szmelter

Pracownik naukowy Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wydział Konserwacji Dzieł Sztuki.

prof. dr hab. Jan Święch

Katedra Muzeologii i Dziedzictwa Kulturowego w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Agata Wąsowska-Pawlik

Historyczka sztuki, dyrektorka Międzynarodowego Centrum Kultury.

Anna Wende-Surmiak

wiceprzewodnicząca jury

Muzealniczka, lingwistka, w latach 2012–2022 dyrektorka Muzeum Tatrzańskiego im. dr. Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem.

dr hab. Michał Woźniak, prof. em. UMK przewodniczący jury

Pracownik naukowy w Katedrze Zabytkoznawstwa i Muzealnictwa UMK, prezes Stowarzyszenia Muzeów Sztuki Inżynierijnej.

Idę w świat i trwam. Obrazy Jacka Malczewskiego ze zbiorów Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki im. Borysa Woźnickiego

Muzeum Narodowe w Poznaniu

Wystawa jest gestem solidarności w ochronie dziedzictwa. Twórczość Jacka Malczewskiego, będąca świadectwem oraz krytyczną analizą burzliwej i dramatycznej historii Polski, współcześnie staje się świadkiem barbarzyństwa wojny. Symbolicznie podróż tych obrazów jest jak wojenna tułaczka w poszukiwaniu bezpiecznego schronienia.

Obrazy Malczewskiego, jako sztuka autorefleksyjna, opowiadają nie tylko o historii, lecz także o roli i powinnościach artysty uwikłanego w złożony splot odniesień wobec tego, co było, co jest i co będzie. Główną osią narracyjną ekspozycji nie jest jednak opowieść o romantycznych czy symbolicznych interpretacjach sztuki Malczewskiego, a przypomnienie i ukazanie, jak współcześnie aktualne są pytania, które artysta zadawał sobie i innym. Warte nieustannie przypomnienia i podkreślenia jest znaczenie dziedzictwa, którym się opiekujemy, i które pragniemy zachować dla przyszłych pokoleń. W obliczu wojny jego wartość jako

części światowego dziedzictwa staje się umowna, może zostać wzięta w nawias, ukryta, zniszczona.

Wystawa to także działanie z obszaru *preventive conservation*, które polega nie tylko na ograniczaniu procesów pogarszania się i uszkodzania obiektów kultury poprzez opracowanie i wdrożenie polityk oraz procedur dotyczących odpowiednich warunków środowiskowych, sposobów przechowywania, ekspozycji, pakowania, transportu i użytkowania, lecz także na przygotowaniu się na sytuacje awaryjne, włączając w to ochronę przed zniszczeniami wojennymi.

Planowe i celowe niszczenie przez Federację Rosyjską dzieł sztuki, świątyń czy miejsc pamięci to jawne pogwałcenie Konwencji haskiej o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego z 1954 r. Dewastowanie obiektów o wadze historycznej i artystycznej oficjalnie traktuje się jako zbrodnię wojenną.

Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie zabytkowego pawilonu wejściowego do młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju

Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju

Pawilon wejściowy dusznickiego młyna jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych części historycznej papierni. Wzrok przechodniów przyciągają oryginalne zdobienia elewacji oraz gontowy dach w kształcie hełmu z iglicą ozdobioną kulą i chorągiewką.

Obiekt z powodu trudnych warunków atmosferycznych, bliskości rzeki i ruchliwej drogi oraz wskutek intensywnej eksploatacji wymagał kompleksowego remontu.

Przed rozpoczęciem prac budowlanych pawilon poddano szczegółowym badaniom naukowym (badania architektoniczne, dendrochronologiczne, stratygraficzne, fotogrametryczne, petrologiczne), które pozwoliły przesunąć datowanie tej części papierni o ok. 150 lat wstecz. Ponadto po usunięciu XX-wiecznych tynków odkryto fragment pierwotnej elewacji z pocz. XVII w. w formie poziomych czarnych i białych pasów. Na podstawie dawnych warstw malarskich ustalono historyczną kolorystykę elewacji oraz obecny kolor na czerwień żelazową.

W ramach prac budowlanych ustabilizowano konstrukcję korpusu, instalując nowe ścigi, przeprowadzono remont murów piętra, odtworzono stolarkę okienną wzorowaną

na historycznej, wymieniono pokrycie gontowe dachu oraz wykonano elewację. Ponadto odtworzono historyczną formę łącznika pomiędzy pawilonem wejściowym a budynkiem młyna papierniczego, zastępując ściany z desek taflami szkła. Przywrócono dawną formę nadokiennym rozetom i palmetom, nadając trójwymiarowy kształt ozdobnym płatkom.

Rozwiązania zastosowane przy remoncie pawilonu (m.in. kolorystyka ścian, kształt rozet i palmet, forma stolarki okiennej) zostaną wykorzystane przy planowanym za kilka lat remoncie głównego budynku młyna papierniczego. Dusznicka papiernia jest pomnikiem historii. Ponadto trwają prace nad zgłoszeniem obiektu na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Realizacja konserwatorsko-restauratorska przy secesyjnej fajansowo-marmurowej ladzie sklepowej MSI T-30 z pocz. XX w.

Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie

Muzeum Gospodarki Mięsnej w Sielinku jest jednym z nielicznych na świecie, które prezentują zabytki kultury materialnej z zakresu gospodarki mięsnej. Zebrane muzealia dokumentują cały proces wyrobu i sprzedaży wędlin, a secesyjna lada sklepowa ukazuje ówczesne piękno sztuki użytkowej i stanowi unikat na skalę kraju. Koncepcja przedsięwzięcia jest spójna z misją i strategią Muzeum – po konserwacji z pewnością przyczyni się do promocji Muzeum, zwiększenia ilości zwiedzających oraz utrwalenia i popularyzacji dziedzictwa regionu, państwa oraz nauki.

Projekt obejmował kompleksowe prace badawcze oraz konserwatorsko-restauratorskie. Mebel wykonano z drewna polichromowanego, lico obłożono flizami fajansowymi pochodzącymi z manufaktury w Miśni, blat wykonano z białego polerowanego marmuru, nastawę ze szkła na stalowych emaliowanych wspornikach. Front dekorują różnobarwne motywy roślinne oraz przedstawienia pasących

się krów i świń. Przeprowadzono identyfikację oraz badania właściwości użytych materiałów, konserwację elementów szklanych, marmurowych, emaliowanych, drewna polichromowanego (dezynsekcję, usuwanie przemalowań, wzmacnianie, uzupełnianie ubytków masami i flekowanie), oczyszczanie, klejenie i uzupełnianie ubytków w czerepie i szklwie przy użyciu stabilnych lakierów akrylowo-poliuretanowych, skanowanie 3D brakujących elementów okładziny, wydruk 3D modeli żywicznych kształtek powiększonych o 8% w stosunku do oryginału, wykonanie kopii brakujących kształtek i fliz z gliny fajansowej metodą wypału w piecu ceramicznym, opracowanie receptury szkliw zbliżonych do oryginalnych niskotopliwych miedziowo-ołowiowych. Prace umożliwiły uratowanie lady przed postępującą destrukcją, przywrócenie utraconych walorów dekoracyjnych i zachowanie obiektu dla przyszłych pokoleń.

Schronienie – edukacja dla dobrostanu

Muzeum Narodowe w Gdańsku

Projekt *Schronienie – klimat, migracje, dziedzictwo* to multidyscyplinarne działanie edukacyjne, artystyczne i badawcze. Tematem projektu był wpływ zmian klimatycznych na dziedzictwo kulturowe, zmiany społeczne i procesy migracyjne. Projekt włączył Muzeum Narodowe w Gdańsku w globalną dyskusję, jak reagować na te nieuniknione zmiany i jak się do nich adaptować, wykorzystując wszystkie możliwości, jakimi dysponuje muzeum – wiedzę na temat dawnych, bardziej zrównoważonych sposobów współistnienia z naturą, edukację, działania artystyczne i międzynarodową współpracę.

Założeniem działania *Edukacja dla dobrostanu* było stworzenie platformy wymiany wiedzy pomiędzy instytucjami, badaczami i artystami z Polski, Norwegii i Islandii. W setki wydarzeń zaangażowanych zostało dziesiątki ekspertów i ekspertek z zakresu ekologii, antropologii kultury i etnografii, edukatorów i edukatorek, artystów i artystek, twórców

i twórczyń ludowych oraz studentów i studentek z uczelni wyższych. Podstawą tej kolaboracji była współpraca z partnerami projektu: Uniwersytetem w Oslo, Uniwersytetem w Tromsø, Trøndelag Bildende Kunstnere, Muzeum regionu Snæfellsnes, Biurem ds. Wielokulturowości w Akureyri, Islandzkim Centrum Praw Człowieka oraz Miejskim Teatrem Miniatura w Gdańsku.

Wiele działań edukacyjnych oddano w ręce imigrantów i imigrantek, jak np. międzykulturowe warsztaty kulinarne z 10 krajów świata. W ogrodzie, budynku muzeum i w przestrzeniach publicznych odbywały się także wielokulturowe potańcówki, koncerty, plenery artystyczne, wystawy czy Festiwal Filmów Rdczennych *Etnomatograf*. Zwieńczeniem projektu były podcasty, publikacja *Schronienia. Eseje na czas kryzysu / Shelters. Essays for a Time of Crisis*, strona projektu – Archiwum Cyfrowe oraz wystawa *Schronienie: dobrostan*.

DIXIT MNK: upowszechnianie zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie

Muzeum Narodowe w Krakowie

Tytuł *Dixit* nieobcy jest fanom karcianek na całym świecie. Pierwsze edycje, stworzone przez francuskie studio Libellud, doczekały się uznania, również specjalistów i krytyki. Gra może służyć integracji grupy, bywa używana w psychoterapii i podczas pracy z uczniami w szkole, np. na zajęciach poświęconych literaturze i historii.

Współpraca MNK z twórcami gry objęła szeroką kwerendę w cyfrowym katalogu Muzeum. Celem był wybór prawie 300 propozycji dzieł sztuki, spełniających wstępne warunki wyboru do talii 84 kart. Proces kreatywny towarzyszący powstaniu talii, to przykład możliwości jakie daje digitalizacja zbiorów muzealnych.

Projekt *Dixit* to wspólne przedsięwzięcie MNK i Wydawnictwa Rebel. Ważny moment to premiera gry we wnętrzu Galerii Sztuki Polskiej XIX wieku w Sukiennicach, połączona z minifestiwalem gier planszowych. Rozwinięciem współpracy są szkolenia edukacyjne, pokazujące potencjał

stosowania planszówek podczas lekcji szkolnych, i wykorzystanie *Dixit* podczas lekcji muzealnych w MNK.

Dixit MNK to inspirujący przykład w jak wielu kontekstach można sięgać do dziedzictwa kulturowego. Wyjątkowa talia, ukazująca dzieła sztuki w nowej konwencji, prowokuje do myślenia i zaprasza do kontaktu z historycznymi dziełami sztuki. *Dixit MNK* to nie tylko zabawka. Może być narzędziem edukacyjnym, terapeutycznym, motywacją do samodzielnej i niezależnej interpretacji sztuki. Ośmiela do wchodzenia w dialog z historią. *Dixit* wspiera pewność siebie i buduje poczucie sprawczości w komunikacji. Korzystanie z gier towarzyskich wpływa na dobrostan psychiczny – są znakomitym narzędziem budowania wspólnoty w grupie. Wielką satysfakcją twórców gry jest poznawanie jej użyteczności. *Dixit MNK* ma nieograniczony potencjał i stale odkrywamy kolejne zastosowania kart, a dzięki nim – dzieła sztuki i artystów.

Historia. Migracje. Życie – czytanie świata

Muzeum Miejskie w Żorach

Punktem wyjścia projektu, zrealizowanego przez Muzeum Miejskie w Żorach we współpracy z Kulturopracownią z Gliwic i przy wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej w Warszawie, Konsulatu Generalnego Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu oraz Deutsches Polen Institut, była historia niemieckiej pisarki i dziennikarki Stefanie Zweig. Na dzieciństwo Stefanie rzuciły cień druga wojna światowa i migracja, które naznaczyły życie rodziny Zweig poczuciem nigdy nieuleczonej straty: domu, ojczyzny, bliskich. Historia łączy trzy światy: przedwojenny Śląsk, kolonialną Kenię i powojenne Niemcy.

Twórcy koncepcji i scenariuszy: Marietta Kalinowska-Bujak, Joanna Cyganek i Tomasz Górecki wyszli z zało-

żeń, że wielkie wydarzenia XX wieku opowiedziane z perspektywy migracyjnych losów konkretnej rodziny nabierają realności i stają się dojmująco rzeczywiste. To doskonały punkt wyjścia do rozmów o ponadczasowych wartościach i uniwersalnych potrzebach bezpieczeństwa, zrozumienia i akceptacji.

Do uczestnictwa w warsztatach zaproszono uczniów żorskich szkół średnich. Spotykaliśmy się i rozmawialiśmy. Szczególnie ważne było, by wzmacniać w uczestnikach kompetencje pomagające w rozumieniu coraz bardziej złożonej rzeczywistości, dzięki którym młodzież miałaby szansę poczuć się mniej zagubiona w ogarniętym konfliktami współczesnym świecie i potrafiła znaleźć w nim miejsce dla siebie. Ta propozycja edukacyjna jest odpowiedzią na potrzebę międzykulturowego i międzypokoleniowego dialogu i próbą stworzenia opowieści o ponadnarodowości wymiarze.

Scenariusze dostępne są jako dwujęzyczna (polsko-niemiecka) publikacja oraz w zakładce edukacja na stronie internetowej: <https://stefanie-zweig-story.pl>

Las w życiu i kulturze mieszkańców Rzeszowszczyzny

Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej

starano się zweryfikować, podejmując zaplanowane działania: przeprowadzenie kwerend i badań terenowych, opracowanie i zarchiwizowanie materiałów, opublikowanie książki oraz upowszechnienie rezultatów projektu.

Podczas eksploracji terenowych pozyskano nagrania wywiadów oraz archiwalne i współczesne fotografie i filmy. Poddano je naukowej analizie. Wywiady opracowano w formie pisemnej, dokonano transkrypcji pieśni o tematyce leśnej, spisano teksty poetyckie, legendy, gadki i opowiadania. Całość została złożona w Archiwum Naukowym

Celem projektu było dokonanie opisu lasów z terenu Lasowiaków i Rzeszowiaków, a także nakreślenie historii polaci leśnych oraz ich funkcji i przemian na przestrzeni stuleci, by w następnej kolejności zrekonstruować społeczno-kulturowy obraz lasu.

Las w życiu społeczeństw stanowił fundament życia i przetrwania, generował ogrom znaczeń, kształtował różne typy postaw. Dla Lasowiaków był naturalnym miejscem życia (*orbis interior*), natomiast dla Rzeszowiaków stanowił jedno ze źródeł utrzymania, postrzegano go jednak jako przestrzeń obcą (*orbis exterior*). Tę hipotezę badawczą

Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej. Następnie dokonano kompleksowego opisu lasów na Rzeszowszczyźnie, który przedstawiono w książce zawierającej kilkanaście artykułów naukowych, fotografie, wykazy materiałów źródłowych oraz zapisy melodii i tekstów pieśni leśnych. Analiza zawarta w publikacji potwierdziła hipotezę o odmiennym postrzeganiu lasu i jego roli w życiu Lasowiaków i Rzeszowiaków.

Zadanie zrealizowano dzięki wsparciu finansowemu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Województwa Podkarpackiego.

Projekt naukowo-wystawienniczo- -edukacyjny Głusza

Muzeum Śląskie w Katowicach

Głusza to pionierski projekt naukowo-wystawienniczo-edukacyjny zrealizowany w Muzeum Śląskim w Katowicach w latach 2017–2023. Głównym celem projektu było upowszechnianie wiedzy o mniejszości językowo-kulturowej Głuchych oraz prezentacja tekstów kultury i sztuki Głuchych w kontekście lokalnym i globalnym, a także przeciwdziałanie dyskryminacji przez wspieranie wielojęzyczności oraz integracji i dostępu do kultury.

Muzeum Śląskie jako pierwsze w Polsce podjęło się przeprowadzenia badań nad historią Głuchych jako mniejszości językowo-kulturowej na Śląsku. W wyniku prac powstało repozytorium historii miganej. Kontekst lokalny został przedstawiony na tle międzynarodowym, społecznym, w którym prawo dostępu do informacji i dóbr kultury, poszanowania różnorodności biologicznej i kulturowej, dostępności przestrzeni oraz komunikacji czy szeroko rozumiana inkluzywność stanowią podstawę zrównoważonego rozwoju. W projekcie *Głusza* została wykorzystana wiedza i dobre praktyki edukacyjne związane z ideą muzeum partycypacyjnego.

Finałem tego wieloletniego projektu była wystawa stworzona przez słyszących i głuchych kuratorów, umożliwiająca zapoznanie się z wizją świata zbudowaną na znakach

i obrazach, przybliżająca mało znaną, ale fascynującą kulturę i sztukę Głuchych.

Wystawa prowadziła przez meandry typografii, wielozmysłowych doświadczeń i multimedii, skłaniając do refleksji nad znaczeniem języka w rozwoju kultury, zrozumienia różnic pomiędzy językami fonicznymi i przestrzennie-wizualnymi, do których zaliczają się wszystkie języki migowe. Wystawie towarzyszył bogaty program edukacyjny i artystyczny.

W ramach projektu wydano publikację hybrydową w dwóch modalnościach językowych pt. *Głusza* oraz publikację dla najmłodszych pt. *Maluj migiem*.

Książka: „Żywot długi, pracowity i spełniony. Profesor Józef Kostrzewski (1885–1969) – prehistoryk, patriota, Europejczyk”, autorstwa Jarmili Elżbiety Kaczmarek i Andrzeja Prinke

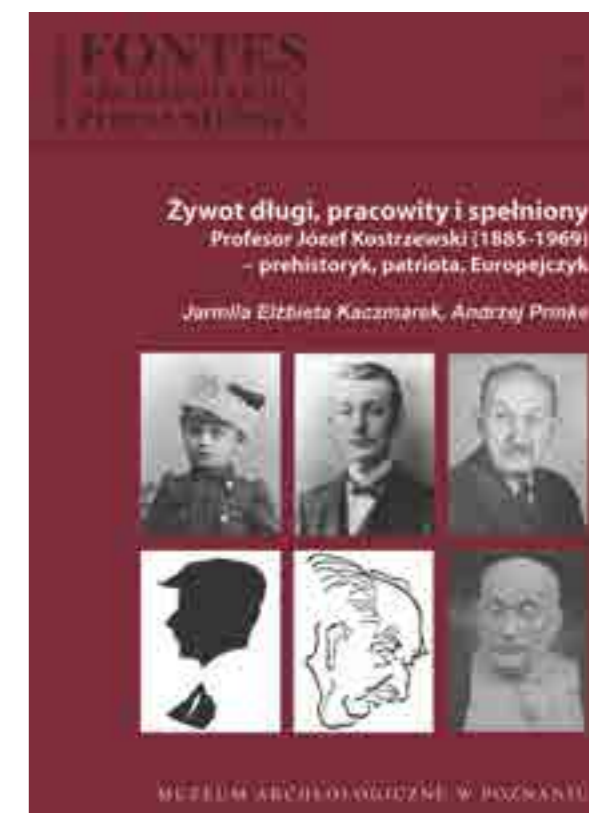
Muzeum Archeologiczne w Poznaniu

Książka *Żywot długi, pracowity i spełniony. Profesor Józef Kostrzewski (1885–1969) – prehistoryk, patriota, Europejczyk* autorstwa Jarmili Elżbiety Kaczmarek i Andrzeja Prinke została wydana przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu jako 28. tom serii *Bibliotheca Fontes Archaeologici Posnanienses*. Jest ona zwieńczeniem rozpoczętej wiele lat temu pracy obojga Autorów, mierzących się z zadaniem przygotowania biografii jednej z najważniejszych postaci w dziejach polskiej archeologii – profesora Józefa Kostrzewskiego.

Autorzy sięgnęli nie tylko po nieliczne, publikowane prace omawiające wybrane zagadnienia z jego życia i pracy naukowej, lecz także wykorzystali źródła znalezione w archiwach, również prywatnych, oraz relacje osób, które znały osobiście Józefa Kostrzewskiego. W efekcie otrzymaliśmy szczegółową opowieść o życiu i twórczości wybitnego uczonego, współzałożyciela Uniwersytetu Poznańskiego, badacza Biskupina, społecznika, a jednocześnie człowieka pełnego sprzeczności.

Całość przedstawiono w czterech blokach chronologicznych. Pierwszy, od narodzin do końca I wojny światowej i odzyskania przez Polskę niepodległości. Drugi, od 1919 do 1939 roku. Trzeci, najkrótszy i najbardziej tragiczny, to czas II wojny światowej, i wreszcie czas powojenny, od 1945 roku aż do śmierci. Początkowe akapity bloków poświęcone są krótkiej charakterystyce epoki, w której żył bohater książki. Ważnym uzupełnieniem są aneksy zawierające kalendarium życia i twórczości oraz zestawienie wybranych publikacji Józefa Kostrzewskiego, a także leksykon biografów ważniejszych postaci oraz dwa indeksy – miejscowości i osób wzmiankowanych w pracy.

Książkę wydano dzięki wsparciu finansowemu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.

Miasto. Technoczułość

Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie

Ideą wystawy jest przedstawienie szeregu zagadnień technicznych w aspekcie funkcjonowania i rozwoju miasta oraz oddziaływania myśli inżynierskiej na żyjącego w nim człowieka. Kuratorzy wystawy za kluczową uznali perspektywę antropologiczną, to jest usytuowanie w centrum uwagi człowieka jako użytkownika infrastruktury miejskiej. Czynniki ludzki pozwala nie tylko na kontekstową i społeczną analizę rozwoju techniki czy poszczególnych sieci miejskich, lecz także umożliwia spójną prezentację poziomu złożoności funkcjonowania miasta i jego oddziaływania na ludzi.

To pierwsza w Polsce wystawa, która ten temat omawia szeroko, na kilku planach. Pomysł zrodził się z chęci przekrojowego przedstawienia zwiedzającym zbiorów Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie. Ekspozycja zaprasza widza w podróż w czasie – od pierwszych koncepcji miast, przez kolejne epoki, w tym obie rewolucje przemysłowe i powojenną modernizację, aż po czasy współczesne, a nawet do przyszłości. *Technoczułość* oznacza nie tylko to, że twórcy wystawy dołożyli wszelkich starań, by zająć się dziedzictwem techniki z należąca mu starannością, ale przede wszystkim to, że starali się przywrócić należne mu miejsce w dyskursie historycznym i kulturowym.

W świat myśli inżynierskiej wprowadza aż 600 niezwykłych zabytków techniki, w tym eksponaty o unikatowym charakterze. Wiele z nich przeszło do historii jako przedmioty kultowe, jak choćby pralka Frania prototyp polskiego mikro-samochodu Smyk, komputer Odra 1305, czy, prawdopodobnie jedyny zachowany, egzemplarz minikomputera PSPD 90 krakowskiej produkcji.

Narrację uzupełniają repliki, modele, makiety, materiały audiowizualne i zdjęcia. Odbiór wystawy dowiódł, że dziedzictwo techniczne jest jednym z ważnych komponentów naszej tożsamości kulturowej.

Broń i Barwa – wystawa stała w Arsenale Muzeum Książąt Czartoryskich

Muzeum Narodowe w Krakowie

których znajdowały się wojskowe pamiątki historyczne. Nowa wystawa ma za zadanie częściowo odpowiedzieć na te rozterki, ukazując broń i barwę w kontekście wykraczającym poza historię wojskowości. Dawne pamiątki militarne występują tu jako element szeroko rozumianej kultury i sztuki, ilustrując procesy kreujące tożsamość historyczną i religijną (nie tylko polską), stanowiąc nośniki znaczeń i symboli, ściśle zespolone ze świeckimi, religijnymi, wojskowymi i cywilnymi rytuałami, a co za tym idzie, z ludzką duchowością i psychiką. Dawna broń ukazana na wystawie to także żywy świadek historii, stanowiący odbicie procesów historycznych, politycznych, społecznych i obyczajowych na ziemiach Polski i krajów z nią sąsiadujących. Choć kierowana jest do możliwie szerokiej publiczności, celem wystawy jest również wzbudzenie naukowej dyskusji, a co najmniej refleksji, że polskie muzealnictwo wojskowe w wielu kwestiach tkwi wciąż w złudzeniu głębi poznawczej, mającego genezę w kolekcjonerstwie z XIX stulecia.

Wystawa mierzy się z powyższymi zagadnieniami, próbując sprostać niełatwemu zadaniu przededefiniowania w świadomości zbiorowej wyobrażenia o militariach znajdujących się w Muzeum Narodowym w Krakowie, którego rolą jest świadczenie o *wartościach narodowych i ogólnoludzkich*.

Czy broń jako przedmiot związany z wojną ma swoje miejsce w muzeum sztuki? Dlaczego w placówkach muzealnych eksponuje się militaria, przedmioty kojarzone z przemocą i wojną w charakterze turystycznych atrakcji? Czy można albo należy rozpatrywać zagadnienie broni w muzeach w kwestiach etycznych?

Te dylematy towarzyszyły Muzeum Narodowemu w Krakowie już od momentu jego powstania w 1879 roku, gdy do Krakowa zaczęły napływać pierwsze dary i depozyty, wśród

Powrót do lat 70. w chałupie z Garcza

Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny im. T. i I. Gulgowskich we Wdzydzach

Chałupa z Garcza, wybudowana w 1828 r., była częścią gospodarstwa położonego na terenie Kaszub Środkowych. W latach 70. XX w. Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izzydora Gulgowskich we Wdzydzach wykupiło obiekt od ostatniego właściciela Brunona Formelli. Wystawa skupia się na człowieku, jego codziennych sprawach i zainteresowaniach, przy czym nie mitologizuje życia na wsi, pokazuje je takim, jakie było, kładąc akcent na codzienną krzątaninę wokół domu. Koncepcja wykonania ekspozycji odzwierciedlającej warunki życia ostatniego mieszkańca chałupy (lata 70. XX w.) wiąże się z konsekwentnym działaniem na rzecz dokumentowania procesów i zjawisk znikających z krajobrazu kulturowego Kaszub. Dzięki temu muzealna kolekcja systematycznie poszerza się o elementy charakterystyczne dla epoki PRL-u, a MKPE wychodzi poza stereotypową działalność przypisywaną muzeom typu skansenowskiego. W sytuacji, gdy w drugiej dekadzie XXI w. podejmowana jest dyskusja czy lata 60., 70., 80. XX w. można i należy odtwarzać w polskich skansenach, twardo mówimy: tak!

Współcześnie codzienność bardzo szybko ulega przeobrażeniom. Dynamika zmian wpływa na użytkowanie przedmiotów, powodując, że ich żywotność oraz

użyteczność jest coraz krótsza. Rozwój i postęp cywilizacyjny sprawiają, że rzeczy wypadają z obiegu, a następujące po sobie pokolenia tracą zdolność rozpoznawania ich praktycznego zastosowania. Dlatego chcemy trzymać rękę na pulsie i bacznie obserwować rzeczywistość. To ważne, by być wyczulonym na zmiany. Dzięki takiej uważności muzealne zbiory wzbogaciły się o artefakty, które w niedługiej przeszłości były zjawiskiem codziennym, powszechnym i oczywistym. Na wystawie *Powrót do lat 70. w chałupie z Garcza*, w kolekcji udostępnianej przez MKPE, znalazły swoje stałe miejsce.

Wolę o tym nie mówić. Tożsamość gdańszczyzan a powojenna rzeczywistość

Muzeum Gdańska

Czy można dziedziczyć milczenie i jak długo może ono trwać? Dla części gdańszczyzan i ich potomków trwa już blisko 80 lat. Mowa o milczeniu o przeszłości, o doświadczeniu przetrwania w Gdańsku przełomowego roku 1945.

Moment zakończenia wojny oznaczał w Gdańsku ogromne zmiany. Przedwojenne Wolne Miasto Gdańsk, z dominującą niemiecką ludnością, w 1939 roku włączono do III Rzeszy. W roku 1945 miało się stać polskim miastem. Nie oznaczało to jednak całkowitej wymiany jego ludności. Niezależnie od tego, czy udało się pozostać tu mieszkającym wcześniej Polakom, Kaszubom czy też Niemcom – łączyło ich często to, jak byli postrzegani przez wielu nowych polskich osadników.

To właśnie napływowi mieszkańcy stworzyć mieli na nowo obraz miasta, który obowiązuje właściwie do dziś. Obraz ten wpisuje się w ogólnopolski kanon pamięci i zawiera w sobie elementy, które pojawiają się w wielu innych miastach i regionach Polski. Powojenny system polityczny ulegał

przemianom, miejski kanon także przez lata ewoluował, a mimo to do dziś z trudem obejmuje on gdańskie doświadczenie przełomu wojny i „pokoju”. Milczenie trwa.

Wystawa opowiadała o doświadczeniu styku dwóch społeczności: przedwojennych gdańszczyzan, ich nowych sąsiadów z odległych regionów Polski i powstających między nimi napięć. Projekt zwracał uwagę na kwestię uważnej budowy lokalnej polityki pamięci, szczególnie gdy tak bardzo różni się ona od jej centralnej wersji.

W końcu wartością wystawy była jej uniwersalność. Problemy, które poruszono, są obecne w nowych warunkach i dziś. Kwestia otwartości naszego społeczeństwa na inność nadal jest wyzwaniem.

Kuratorzy: Anna Czarnota, Andrzej Hoja, Mateusz Jasik, Magdalena Jaszczka

Projekt aranżacji i instalacje artystyczne: Agata Cieśnik, Zuzanna Dolega

Obraz Złotego Wieku

Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki

Tytułowy obraz obejmował dzieła wykonane z rozmaitych materiałów i z użyciem wielu technik, reprezentujących malarstwo tablicowe, na płótnie, miniatury książkowe, rzeźby w drewnie i kamieniu, złotnictwo, hafciarstwo i tkactwo. Szczególne miejsce zajmowały druki jako rewolucyjne medium służące propagowaniu nowych idei, a także grafiki, których używano jako powszechnie dostępnych wzorów artystycznych. Tak różnorodne obiekty pozwoliły ukazać możliwie najszerszą panoramę kultury wizualnej prezentowanego okresu.

Była to monumentalna, historyczno-artystyczna wystawa, będąca szeroką panoramą kultury rozwijającej na ogromnym terytorium monarchii polsko-litewskiej w latach 1501–1572, a więc za panowania kolejnych Jagiellonów: Aleksandra, Zygmunta I i Zygmunta Augusta. Założeniem ekspozycji było ukazanie znaczenia i siły obrazu we wszelkich odmianach i znaczeniach tego terminu w szeroko rozumianej kulturze epoki Złotego Wieku.

Wystawa była rozlokowana w siedemnastu salach renesansowego pałacu królewskiego, które były świadkami wydarzeń związanych z życiem i działalnością ostatnich Jagiellonów. Wykorzystanie tych pomieszczeń stwarzało jedyną w swoim rodzaju okazję do prezentacji zgromadzonych eksponatów w historycznym kontekście.

Na wystawie udało się zgromadzić aż 431 eksponatów sprowadzonych z polskich muzeów i kościołów, ale także ze znanych instytucji muzealnych i bibliotek z całego świata. Ekspozycję uświetniły nie tylko znane powszechnie i niezwykle znaczące dzieła sztuki, lecz także wiele zażytków nowo odkrytych, mało znanych lub dotąd w Polsce niepokazywanych.

Wystawa cieszyła się olbrzymią popularnością, o czym świadczy frekwencja wynosząca 85 080 osób. Kuratorami wystawy byli Krzysztof J. Czyżewski, dr Rafał Ochęduszek i Natalia Koziara-Ochęduszeko.

Nigra crux, mala crux. Czarna i biała legenda zakonu krzyżackiego

Muzeum Zamkowe w Malborku

Wystawa *Nigra crux mala crux*. Czarna i biała legenda zakonu krzyżackiego zorganizowana przez Muzeum Zamkowe w Malborku stanowiła pierwszą w historii polskiego muzealnictwa próbę zmierzenia się z zagadnieniami postrzegania dziejów zakonu krzyżackiego w Prusach oraz kształtowania się stereotypów z nimi związanych. W okresie 29.09.2023–15.01.2024 we wnętrzach Zamku Wysokiego oraz w Wielkim Refektarzu prezentowaliśmy opowieść chronologicznie rozpoczynając się w średniowieczu i sięgającą czasów współczesnych, stanowiącą podsumowanie cyklu międzynarodowych wystaw prezentowanych przez Muzeum od 2019 r., poświęconych historii zakonu krzyżackiego i samego zamku w Malborku. Przekrojowość narracji wystawy *Nigra crux mala crux...* wynikała nie tylko z okresów czasowych, których ona dotyczyła, ale również z pokazania różnych, skrajnie odmiennych spojrzeń na rolę i znaczenie państwa krzyżackiego. Chcieliśmy zachęcić naszych odbiorców nie tylko do poznania wielu wątków historii zakonu krzyżackiego, rzadko funkcjonujących w szerszej świadomości, lecz także do zadawania sobie pytania: jak to się dzieje, że opowiadamy właśnie taką historię a nie inną? W tym celu w przestrzeni wystawy pojawił się szereg artefaktów – świadectw kształtowania mitów, zarówno tych wybielających aktywność

Krzyżaków w Prusach, jak i umacniających w świadomości społecznej ich czarny wizerunek. Największą spośród ikon-pamiętek percepcji wydarzeń historycznych był obraz Bitwa pod Grunwaldem Popiela i Rozwadowskiego, którego ekspozycja przygotowana została w jednym z najpiękniejszych wnętrzy gotyckiej architektury rezydencjonalnej – Wielkim Refektarzu. Oprócz nowego spojrzenia na historię na wystawie *Nigra crux mala crux...* Muzeum Zamkowe w Malborku zaproponowało nowe rozwiązania organizacyjne dla ruchu turystycznego na zamku w Malborku: specjalną trasę zwiedzania oraz szereg udogodnień dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Muzeum i Miejsce Pamięci w Sobiborze

Państwowe Muzeum na Majdanku

Muzeum i Miejsce Pamięci w Sobiborze poświęcone jest 180 tys. żydowskich dzieci, kobiet i mężczyzn zamordowanych w niemieckim nazistowskim obozie zagłady w latach 1942–1943. Zabezpiecza miejsca związane z funkcjonowaniem obozu, dokumentuje jego historię, podtrzymuje pamięć o ofiarach deportowanych do Sobiboru z całej okupowanej przez III Rzeszę Europy.

Centralną częścią inwestycji jest budynek muzeum z wystawą stałą, która przedstawia historię obozu zagłady w Sobiborze jako części planu eksterminacji Żydów europejskich. Za sprawą 100 zdjęć i dokumentów odtwarza topografię obozu, utrwała dramat deportacji, pokazuje twarze sprawców i ich ofiar. Ponad 700 obiektów, głównie rzeczy należących do zgładzonych, stanowi punkt wyjścia dla zrozumienia historii miejsca.

W budynku znajdują się również sala edukacyjna, punkt obsługi zwiedzających i biura. Z wnętrza zwiedzający mogą oglądać kluczowe punkty związane z dziejami obozu

– bocznicę kolejową, na której zatrzymywały się transporty, i miejsce wybuchu powstania więźniów.

Z uwagi na ogromne znaczenie przestrzeni i zabudowy obozu dla kultywowania pamięci o zbrodniach, które Niemcy chcieli na zawsze wymazać, zrealizowano założenie przestrzenno-krajobrazowe z elementami topografii obozu wskazanymi podczas prac archeologicznych. Ściana Pamięci prowadzi wzdłuż drogi, którą SS-mani prowadzili ofiary na śmierć, łączy najważniejsze części byłego obozu i okala rozległą polanę masowych grobów z prochami pomordowanych. Jej obszar wyznaczają drobne kamienie białego marmuru. Kluczowymi elementami są dwie gabloty eksponujące relikty fundamentów komór gazowych. Odtworzono zarys budynków fryzjerni i baraku więźniów zmuszanych do spalania zwłok pomordowanych. Całości dopełnia ścieżka edukacyjna z informacjami historycznymi i relacjami ocalałych.

Wawel Podziemny. Lapidarium

Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki

dając niezwykle efekt estetyczny i ekspozycyjny. Dzięki pracom udało się między innymi odnaleźć i zabezpieczyć wtórniki gotyckich detali w licach murów, oryginalnych drewnianych elementów zbrojeń oraz pierwotnych tynków. Do zadań inwestycji należało ustabilizowanie mikroklimatu, zmodernizowanie infrastruktury elektrycznej i wodnej, a także zabezpieczenie konserwatorskie i wykonanie badań zabytkowych struktur. Całość prac posłużyła również do stworzenia przestrzeni w pełni dostępnej dla wszystkich odwiedzających, w której możliwe jest udostępnianie wiedzy i edukowanie na temat konserwacji, inwentaryzacji i prewencji zabytkowej architektury, czemu posłużyły między innymi wyniki badań fotogrametrycznych oraz wykonanie ska-

Projekt inwestycyjny *Wawel Podziemny. Lapidarium* miał na celu stworzenie nowej, stałej ekspozycji w piwnicach pod wschodnim skrzydłem Zamku Królewskiego na Wawelu. W 2023 roku zakończono

remont renesansowych piwnic, gdzie dotychczas znajdował się niedostępny dla turystów magazyn detali architektonicznych. Dzięki prowadzonym pracom stworzono nowoczesną przestrzeń ekspozycyjną dla 1136 obiektów, w ramach której obok licznych fragmentów historycznej kamieniarki pochodzącej z różnych okresów Zamku eksponowane są również zachowane w ścianach i uwidocznione fragmenty budulca pochodzącego z rozbiórki pałacu gotyckiego,

nów 3D remontowanych pomieszczeń. Wyjątkowym efektem inwestycji jest również udostępnienie sieni studziennej, w której zaprojektowano, wykonano i zainstalowano stalo-szklane przekrycie otworu głębokiej na 40 metrów studni, jednej z kilku oryginalnie zaopatrujących przez wieki Zamek w wodę. Jest to pierwszy element szerokiego planu udostępniania podziemnych przestrzeni Zamku prowadzony pod nazwą *Wawel Podziemny*.

Rewitalizacja i udostępnienie przemysłowego Dziedzictwa Górnego Śląska

Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze

Głównym celem projektu, dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej, była rewitalizacja i udostępnienie przemysłowego dziedzictwa kulturowego Górnego Śląska, jego ochrona i stworzenie unikatowej oferty kulturalnej i edukacyjnej. Zadanie zrealizowało Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze w latach 2019–2023, a jego wartość przekroczyła 90 mln zł.

Projekt był ostatnim, a jednocześnie największym, etapem prac rewitalizacyjnych prowadzonych w kompleksie Sztolni Królowa Luiza i w pozostałych obiektach należących do Muzeum. Realizowano go m.in. w tzw. gmachu głównym Muzeum (rozbudowa i przebudowa na funkcje wystawiennicze, naukowe, pracownię digitalizacji czy bibliotekę). Kluczowy zakres projektu objął tzw. Strefę Carnall, zespół zabytkowych, powierzchniowych zabudowań kopalnianych z przeł. XIX i XX w., będących częścią kompleksu Sztolni Królowa Luiza. W efekcie projektu odwiedzającym udostępniono m.in. maszynownię szybu Prinz Schoenaich z unikatową, multimedialną wystawą poświęconą ratownictwu górniczemu i zagrożeniom w kopalniach. Wyremontowano parowóz maszynę wyciągową, czynną nieprzerwanie od 1915 r. (najstarsza w Europie). Dawny warsztat elektryczny

zmienił się w przestrzeń wystawienniczo-edukacyjną, a cechownia stała się magazynem studyjnym Muzeum. Zapewniono też niezbędną infrastrukturę okołoturystyczną.

Realizacja projektu pozwoliła na stworzenie w Zabrze unikatowego na skalę europejską ośrodka kultury i turystyki industrialnej, umożliwiającego, w oparciu o 10 km podziemnych tras turystycznych Sztolni Królowa Luiza, Kopalni Guido i ofertę plenerową Strefy Carnall, poznawanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa górnośląskiego przemysłu węglowego.

Programy edukacyjne w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie – przestrzenie twórcze i budowanie relacji z publicznością

Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie dba o różnorodność działalności pro publico bono, zawsze inspirowanej duchem miejsca, to jest tradycją letniej rezydencji, którą tworzą barokowy pałac, historyczne ogrody, parki i folwark od 1677 r., oraz tradycją muzeum publicznego ustanowionego przez Stanisława Kostkę i Aleksandrę z Lubomirskich Potockich w 1805 r.

Wielowymiarowy program edukacyjny tego muzeum kultury i natury podkreśla historyczne znaczenie pałacu w Wilanowie i jego przyrodniczego otoczenia. Umożliwia

zawiązanie trwałej relacji z publicznością przez angażowanie jej w podejmowane działania oraz zapewnia uczestnikom przestrzeń twórczego rozwoju. W 2023 roku zespół Działu Edukacji Muzealnej i Rekonstrukcji Historycznej zrealizował warsztaty, pokazy rekonstrukcyjne, lekcje muzealne, spacer tematyczny, gry terenowe, rejsy i półkolonie, także dla uchodźców wojennych.

Bogactwo oferty to wynik konsekwentnego rozwijania w ciągu ostatnich 20 lat programu edukacji muzealnej, który – co ważne – znajduje uznanie publiczności.

Muzeum Architektury we Wrocławiu

Muzeum Architektury we Wrocławiu jest jedynym w Polsce muzeum poświęconym w całości badaniu, kolekcjonowaniu i promowaniu architektury. Muzeum powstało w 1965 roku, pierwotnie jako Muzeum Architektury i Odbudowy, traktując wówczas jako główną oś swojej działalności popularyzację wiedzy na temat nowego w granicach Polski miasta, dokumentację jego odbudowy i zabezpieczenie najcenniejszych historycznych obiektów. Dziś jest jedną z najbardziej doświadczonych na świecie instytucji zajmujących się architekturą i należy do wąskiego grona założycieli ICAM – International Confederation of Architectural Museums, która zrzesza obecnie 200 instytucji z pięciu kontynentów.

Muzeum Architektury mieści się w samym sercu miasta, w średniowiecznych murach klasztoru i kościoła św. Bernardyna, zaadaptowanych w 1965 roku do obecnej funkcji. To tutaj odbywają się liczne wystawy dotyczące dawnej i współczesnej architektury oraz prezentacje najciekawszych zjawisk w sztuce i wzornictwie. Ekspozycjom towarzyszy bogaty program wydarzeń: spotkania, dyskusje, wykłady i zajęcia edukacyjne. Ich wspólnym mianownikiem jest mapa zależności, w jakie uwikłana jest architektura, obejmujących świat nauki i sztuki, kwestie historyczne, polityczne i społeczne.

Znakiem rozpoznawczym muzeum są wydawnictwa (katalogi, publikacje o charakterze naukowym i popularnonaukowym) opracowywane na wysokim poziomie

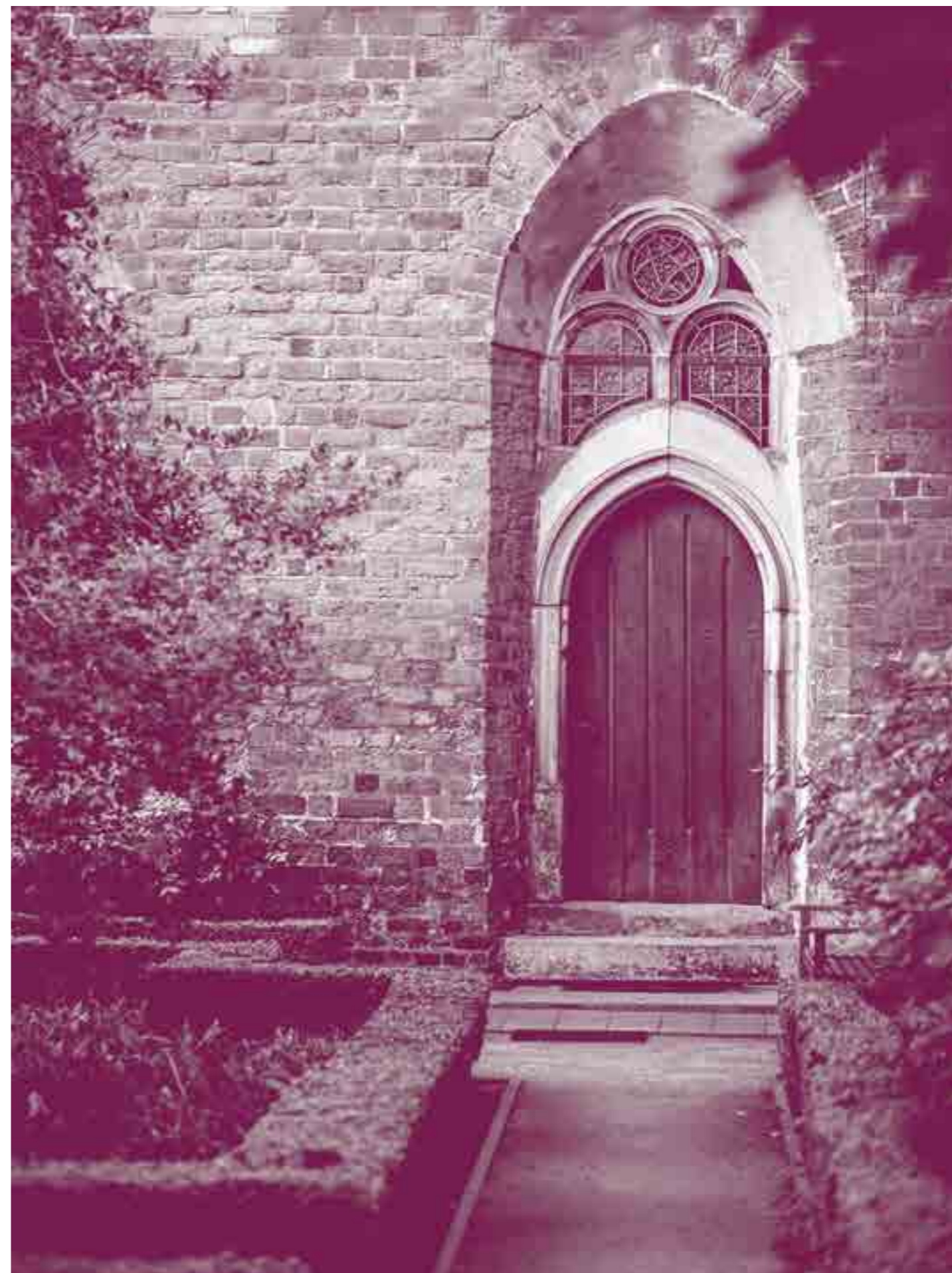
merytorycznym, edytorskim i graficznym. Wiele z tych tytułów to poszukiwane dziś na rynku antykwarecznym białe kruski, które muzeum stara się wznawiać, również w formie e-booków. Za swoją wystawienniczą, wydawniczą i programową działalność muzeum było wielokrotnie nagradzane – jest między innymi laureatem 16 nagród konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla, w tym 3 Grand Prix!

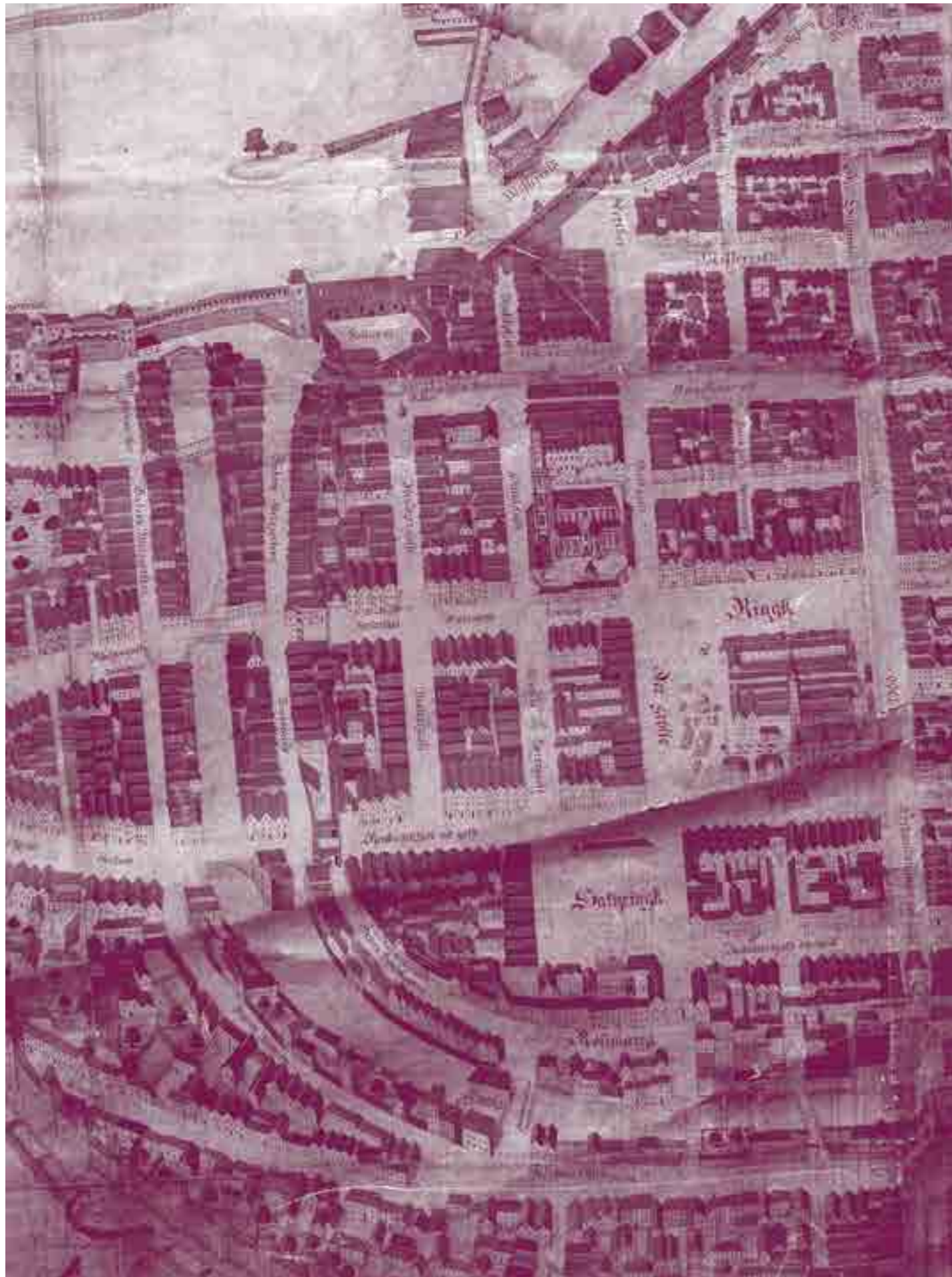
Ukształtowana na przestrzeni niemal sześciu dekad kolekcja Muzeum Architektury to jeden z najbardziej wartościowych zbiorów tego

rodzaju na świecie. Jego głównym komponentem są projekty architektoniczne pochodzące z XIX i XX wieku, obejmujące również spuścizny wybitnych twórców polskiej architektury: Jana Koszczyca Witkiewicza, Bohdana Lacherta i Józefa Sza-

najcy, Heleny i Szymona Syrkusów, Macieja Nowickiego, Jerzego Sołtana, Haliny Skibniewskiej, a także projekty architektów związanych z przedwojennym Wrocławiem – Maksy Berga, Adolfa Radinga, Hansa Poelziga czy Hansa Scharouna, oraz klasyków światowej nowoczesności: Le Corbusiera, Kisho Kurokawy czy Alvara Aalto. Ponadto muzeum stworzyło wyjątkową kolekcję detali i wyrobów rzemiosła architektonicznego, od wybitnych przykładów sztuki romańskiej po obiekty dwudziestowieczne, oraz zgromadziło bogaty zbiór ikonografii architektonicznej, obejmujący zarówno późnośredniowieczne i nowożytne przedstawienia graficzne, jak i fotografie współczesne i filmy. Muzeum posiada również jedyną w swoim rodzaju kolekcję sztuki współczesnej, budowaną od 1966 roku w oparciu o przekonanie o podobieństwach i wzajemnym oddziaływaniu sztuki i architektury.

Muzeum Architektury współpracuje z władzami miasta przy ochronie i rewitalizacji architektonicznego dziedzictwa Wrocławia. Dzięki szeroko zakrojonym projektom badawczo-popularyzatorskim przyczyniło się między innymi do wpisu Hali Stulecia na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO, uruchomienia projektu rewitalizacji wzorcowego, modernistycznego osiedla WuWA, czy objęcia ochroną konserwatorską najważniejszych obiektów powojennej architektury Wrocławia.

STATUETKA

Sybilla²⁰²³

Anna Bujak,
ur. 1979, rzeźbiarka, autorka instalacji i rysunków.
Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta
we Wrocławiu (2006–2011). Doktorantka na rodzimej
uczelni (od 2012). W 2015 roku nominowana do Warto,
nagrody kulturalnej Gazety Wyborczej Wrocław,
dla młodych artystów w dziedzinie sztuk wizualnych.
Laureatka stypendiów artystycznych m.in. stypendium
im. J. Grotowskiego, Wrocław (2014–2015); stypendium
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2011).
Autorka statuetki Konkursu na Wydarzenie Muzealne
Roku Sybilla, wręczanej laureatom od 2011 roku.

KONTAKT

Sekretariat Konkursu na
Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla

Narodowy Instytut Muzeów
ul. Topiel 12, 00-342 Warszawa
konkurssybilla.nim.gov.pl

Jacek Górka – sekretarz konkursu
Dominika Mroczkowska-Rusiniak
Andrzej Zugaj – współpraca

Teksty i fotografie pochodzą od autorów
nagrodzonych i wyróżnionych projektów.

Sybilla²⁰²³

